

Planeeringu seletuskirja eelnõu

1. Visioon Eesti 2050 ja ruumilise arengu eesmärgid

Visioon ei arvesta põhiseaduse aluspõhimõtet, et tuleb tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Ettepanek on selle aluspõhimõtte kajastamine visiooni sihtides.

2. Ruumipoliitika põhialused

Kasvamisega kohanemine

Eelnõust: „Kuhu ehitame ja arendame? Kompaktselt keskuste ja ühistranspordi lähedale, koondades elanikke ja ettevõtlust juba (eelnevalt) kasutuses olevatele aladele, vältides valglinnastumist ja hajuvat arengut.“

Planeeringuga soovitakse maaelu tasalülitada. Maaelu on aga otseselt seotud eesti rahvuse säilimisega. Palume arvestada üleriigilises planeeringus eesti rahvuse säilimise aluspõhimõtetega.

2.2 Maahõive hierarhia uute tehisalade vähendamiseks

Eelnõus ei eristata hõivet riigi- ja eramaade osas. Järelikult soovitakse eramaade kasutamist ja arendamist märkimisväärselt piirata. Kas üleriigilise planeeringuga soovitakse naasta plaanimajanduslike põhimõtete juurde? Palume see selgelt lahti kirjutada.

3. Planeerimispõhimõtted

3.1. Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala

Eelnõust: „Hooned ja taristud on vastupidavad ning kasutatavad nii igapäeva- kui kriisiolukordades.“ Teeme ettepaneku lahti kirjutada, kuidas tagatakse hoonete ja taristu vastupidavus ja kasutatavus kriisiolukorras.

3.2 — Kliimamuutused ja -mõjud kui ruumiotsuste lähtekoht

Eesti maakasutus ja ehitatud keskkond on kliimamuutustega kohanenud. Maa ja ehitatud keskkonna kasutamist suunatakse kliimaneutraalsuse suunas. Kliimakindluse alustalana väärtustatakse loodusalasid ja toimivaid ökosüsteeme, neid vajadusel taastades. Selle kaudu aitab üleriigiline planeering tervikuna kõigis ühiskonna- ja majandusvaldkondades vähendada maahõivelisi kliimamõjusid.

Kliimamõjude vähendamine ja kliimamuutustega kohanemine on lähtekohad, millega arvestatakse läbivalt kõigi ruumilise arengu eesmärkide elluviimisel. Seetõttu on kliimamuutustega seonduv põimitud kõigi teemade planeerimispõhimõtetesse.

Kliimaneutraalsust ei ole maailmas kunagi olnud ja ka ei tule kunagi. Palume selgitada, miks on see käesoleva planeeringu põhisuund aga mitte Eesti rahva säilimine ja muud EV Põhiseaduse aluspõhimõtted?

3.2.1 — Kliimamuutuste leevendamine

Kliimamuutuste leevendamisel on eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja suurendada süsiniku sidumist asustuse arengu terviklahendustes järgmiste põhimõtete kaudu:

2. Kompaktned ja ligipääsetav ruum ning säästlik liikuvus: linnalist asustust arendatakse kompaktselt ning mitmeotstarbeliselt, eelisarendades ajaloolisi linnasüdameid ja hea ühistranspordiühendusega alasid; asumistruktuuri ja tänavavõrgu kavandamisel tuleb eelistada ühistransporti ning jalgsi- ja rattaliiklust. Maapiirkondades säilitab auto oma rolli, kuid võimalusel kasutatakse ka säästvaid liikumisviise.

3. Pruun- ja juba hõivatud alade eelistus. Täiendava maahõive vältimiseks rakendatakse maahõive hierarhiat: uued arendused ja tööstusalad suunatakse eelistatult pruunaladele või juba hõivatud maale; loodusliku maa tehisalaks muutmist välditakse või kompenseeritakse. [Kes kompenseerib ja millisel määral?](#)
4. Süsinikutasakaalu põhimõtte ruumiotsustes: maakasutuse muutused ja asustuse ruumiline areng peavad olema kooskõlas süsinikubilansi tasakaalustamisega elukaare vaates; silmas tuleb pidada muldade ja ökosüsteemide kui süsinikuvarude kaitset ja taastamist. [Kes seda teeb ja kuidas seda läbi viiakse, kes vastutab selle eest?](#)
5. Energiatõhus asustuse areng: ruumiotsused peavad vähendama energiavajadust (nt lühemad vahemaad, energiatõhus hoonestus) ning soodustama kohapealse taastuvenergia tootmist ja salvestust, sealhulgas kogukondlikke lahendusi. Energiataristu rajamist tuleb eelistada tootmisaalal, pruunaladel ja sidusalt senise taristuga, vähendamaks maastikumuutust ja keskkonnahäiringuid. Samas avab uus energiataristu iseäranis kohanemises piirkondades uusi ruumilise arengu perspektiive, toetab hajusama energiatootmisega nii majandusarengut kui ka energiapuuduse leevendamist. [Sama küsimus: Kes seda teeb ja kuidas seda läbi viiakse, kes vastutab selle eest?](#)
6. Looduspõhised lahendused: sademevee, üleujutus- ja kuumariskide leevendamisel kasutatakse esmajärjekorras looduspõhiseid ja kombineeritud lahendusi; tähtsustatakse kõrghaljastust, vett läbilaskvaid katteid ja rohevõrgustiku sidusust. [Kes kavandab rohevõrgustiku ja kuidas kavandatakse kompenseerida eraomanikele nende maade kasutamine rohevõrgustikus? Kas arvestatakse kogukondade arvamusega?](#)
7. Piirkondlik eristamine: kasvamisega kohanemises piirkondades tuleb süsinikumõju vähendada tihendamise ja mitmekesistamise, liikuvusvalikute ümberpööramise kestlikele liikumisviisidele ja elukaarepõhise planeerimisega; kahanemisega kohanemises piirkondades tuleb suurendada süsiniku sidumist ja varu hoidmist maakasutusprioriteetides (sh põllu- ja metsamaad, märgalad ning taristumaa), vältides killustavaid tehiskeskkonna arenguid. [Planeeringu eesmärgiks tuleb seada kohanemise piirkondade viimine minimaalseks ja ära tuua selle saavutamise meetmed.](#)

3.2.2 — Kliimamuutuste mõjudega kohanemine

Järgitakse järgmisi planeerimispõhimõtteid:

B. Veekogud ja veeäärsed piirkonnad

1. Tormid, üleujutused, kaldaerosioon: arendused paigutatakse riskidest lähtudes; järgitakse ehituskeeluvööndeid ning kavandatakse kliimakindel taristu ja vajaduspõhised kaitselahendused. [Seda ei tohi otsustada ainult ametnikud, kaasata tuleb kohalik kogukond, mida tuleb siin ka välja öelda.](#)
2. Suurvett arvestatakse asukoha- ja kasutustingimustes: üleujutus- ja erosioonirisk maandatakse planeeringulahendustega, järgides kehtivaid piiranguid (ehituskeelu- ja piiranguvööndid). [Üleujutusalasid ei ole õige ja ei tohi siduda ehituskeeluvööndiga. Ehituskeeluvöönd peab järgima ajaloolist asustuse paiknemist ja olema põhjendatud ning eraomanikule vajaduse korral kompenseeritud.](#)
3. Planeeringutes rakendatakse puhverala ja valgla käsitlust, tõstes vastupanuvõimet kogu mõjualal (mitte ainult antud planeeringualal). [Puhverala käsitus tuleb siit välja võtta, sest selle taha saab peita ebaõiglasi otsuseid eraomandi suhtes.](#)

C. Kliimakindlad teenused

2. Kuumalained ja põuarisk: kavandatakse ennetus- ja ligipääsulahendused (nt puhver- ja ennetusmaad, operatiivliiklus). [See tuleb üksikasjalikult lahti kirjutada, et seda ei kasutataks pärast diskrimineerivalt eraomandi suhtes.](#)

3.3 — Tugevatel keskustel põhinev asustus

Eesti tasakaalus areng tugineb tugevatele keskustele. Nende mitmekesine areng aitab kaasa ka väikelinnade ja maapiirkondade edule. Pealinnastumise trendi pidurdamiseks põhineb

ruumiline areng kolmel regionaalsel linnal (Tartu, Pärnu, Ida-Viru linnastu) ja neid toetavatel piirkondlikel linnadel. Igal keskusel on oma roll teenuste ja töökohtade pakkumisel, et hoida elu kogu Eestis ning vältida maapiirkondade tühjenemist. Kasutusele võetakse maahõivehierarhia loodusliku maa hõivamise vähendamiseks, juurutatakse kohanduvat ja väärtuspõhist maa- ja ruumikasutust. Kirjutada tuleks: Eesti tasakaalus areng tugineb tugevatele keskustele ja elujõulisele hajaasustusele.

- **Hajaasustusega maapiirkonnad** – moodustavad väärtuslike maastike, traditsioonilise elukeskkonna ja ajaloolise asustumustri terviku. Need piirkonnad täidavad olulist rolli toidujulgeolekus ja riigikaitstes, samuti põllu- ja metsamajanduses, puhkemajanduses ning muus ettevõtluses. Liikumisvõimalused on mitmekesised (sh nõudepõhine transport), kus põhiteenused ja töökohad on mugava ühistranspordi ja/või autosõidu kaugusel. Oluline on digi- ja rohevõrde toetamine elujõulise põllumajandus- ja toidusektori heaks. Aga mis saab elujõulisest ja targast maainimesest, kes peab need väärtused tagama või tuuakse inimesed bussiga linnast?

3.4 — Elurikkad kompaktsed asulad

Eesti elanikke ei tohi kõiki suunata asulatesse, säilitada tuleb ka elujõuline hajaasustus. Probleemiks on hajaasustuse hoonestuse müümine suvilateks – kuidas seda vältida ja tuua inimesed maale tagasi? Mõiste „kompaktse hoonestusega ala ja selle piirid“ ei tohi saada takistuseks kogu Eesti arengule.

3.5 — Mitmekesine ettevõtlus ruumiliselt läbimõeldud asukohtades

Kuna inimressurss on Eestis vähene ja tööjõudu jääb üha vähemaks, siis peab selle punkti just seda aspekti arvestades ümber kirjutama.

3.6 — Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud kvaliteetse elukeskkonna osana

Tähtsustatakse looduse hüvesid pakkuvat rohevõrgustikku, mis tasakaalustab majandustegevust ja toetab elurikkust. Oluliseks peetakse Eesti kultuurilugu kandvaid väärtuslikke maastikke. Ära ei tohi unustada inimest ja eraomanikke. Ei tohi neist mingite abstraktsete ideedega üle sõita. Kogu alapunkt 3.6 tuleb üle vaadata.

3.6.1 — Rohevõrgustik

5. Rohevõrgustiku alad jagunevad tugialadeks ja koridorideks. Algse meetoodika (Sepp ja Jagomägi, 2002) järgi määratleti ka neutraal- ehk nullalad, mille sees edaspidi tuli laiendada ja mille alusel modifitseerida tugialasid ja ribastruktuure. N-ö nullalad on paljudes piirkondades jäänud rohevõrgustiku osadeks, kuid sihitud tegevusi nende kvaliteedi tõstmiseks ei ole tehtud. Seetõttu tuleb järgmise tasandi riigiplaneeringutes kaaluda lisaks sidususe ja ökoloogilise seisundi parendamisele nende alade hõlmamise otstarbekust ja alternatiivseid kasutusviise.

Ära ei tohi unustada inimest ja eraomanikke, kes on ajalooliselt need maastikud vähem või rohkem kujundanud. Ei tohi neist mingite abstraktsete ideedega üldsuse huvides üle sõita. Kogukondadele peab jääma otsustusõigus. Kogu alapunkt 3.6 tuleb üle vaadata.

3.6.2 — Väärtuslikud maastikud

5. Osa väärtuslikke maastikke on pikemas perspektiivis rahvusmaastikud. Need on sümbolväärtusega, Eesti kultuurilugu ja identiteeti kõige paremini esindavad väärtuslikud maastikud. Rahvusmaastik on paik, kus on loetavad Eesti ajaloo erinevad tahud ning mis on lahutamatu seotud inimeste mälu- ja eneseteadvusega.

Ära ei tohi unustada inimest ja eraomanikke, kes on ajalooliselt need maastikud vähem või rohkem kujundanud. Ei tohi neist mingite abstraktsete ideedega üldsuse huvides üle sõita. Kogukondadele peab jääma otsustusõigus. Kogu alapunkt 3.6 tuleb üle vaadata.

3.7.1 Liikuvuse üldised põhimõtted

Planeeringu koostajad eeldavad keskustes ja nende läheduses liikumist jalgsi, rattaga ja ühistranspordiga, maalilistes kohtades nõudluspõhise ühistranspordiga. Toimepiirkondade keskustes paiknevatesse töö- ja teenuskohtadesse peab olema võimalik tagamaalt jõuda kuni tunniajase ühistranspordisõiduga või erinevaid liikumisviise mugavalt kombineerides. Puudub analüüs, kuidas soovitakse seda visiooni ellu viia. Tegemist on unistusega, mitte realselt teostatava kavaga. [Teeme ettepaneku liikuvuse põhimõtted esitada analüüsipõhiselt ja realistlikult, praegu nad seda ei ole.](#)

3.7.2 Raudteed ja rööbastransport

Seletuskirjas on, et Rail Baltica kiire rongiühendus tagab Eesti ühendatuse Euroopaga. [See on juba praegu selge, et Rail Baltica rongiühendust Euroopaga ei taga. Ettepanek on jääda reaalsuse piiridesse.](#)

3.7.3 Rattaga ja jalgsi liikumine

Seletuskirjast võib lugeda, et Eestit katab rattateede võrgustik, mis tagab taskukohase ja tervisliku liikumisvõimaluse ja et pikemate distantside läbimiseks on rattasõit sujuvalt ühendatud ühistranspordiga. [Seega näeb planeering ette jalgratastega liikumise ka sügisel ja talvel, peale selle aga ühistranspordi erakordselt laialdase arengu. Palume teavitada, millega planeeringu koostajad sellist arengut tõestavad? Kuidas hakkavad liikuma lapsed, pensionärid ja vanurid – palume see lahti kirjutada.](#)

3.7.4 Maanteetransport

Maapiirkondades peetakse seletuskirja kohaselt oluliseks sõidujagamise toetamist, vähendatakse sõiduautode parkimismorme, et kasutada ruumi tõhusamalt ja tagada eluasemete taskukohasus. [Ettepanek on esitada siinkohal arvutused ja nende lähtealused. Soovime selgust, et planeeringu koostajad ei tegutse sõidujagamise erafirmade huvides.](#)

3.8 Ruumisäästlik ja vastupidav tehniline taristu

Tehnilise taristu ruumiline areng põhineb tugevate keskuste asustusmudelil ja toetab keskuslinnade majandusliku konkurentsivõime kasvu. [See tõdemus tõstatab veel kord küsimuse, miks riigiplaneering eirab maaelu? Palume selgitust.](#)

3.8.2 Energeetika

Energia tootmise ruumiline korraldus muutub.... asendub mitmekesise ja hajusama kliimaneutraalse energiatootmisega ja -salvestusega üle Eesti. Energia tootmine põhineb erinevatel allikatel. Sihiks on, et aastal 2040 kaetakse kogu Eestis tarbitav elektrienergia puhta elektrienergiaga, mille tootmiseks sobivad tuule- ja päikesepargid, biomassi kasutavad koostootmisjaamad, taastuvgaasi kasutavad elektrijaamad, tuumajaam. [Juba praegu ei ole enam päikesepargid majanduslikult tasuvad ning rida tuuleparke on skandinaaviamaades pankrotistunud. Palume esitada analüüsi, millele selline arengusuund toetub ja kuidas vastab see energia hinnastamise ühiskondlikele ootustele. Ühtlasi palume esitada teaduslikud andmed globaalse kliima modelleerimise kohta, mis on aluseks kliimaneutraalsuse elluviimisele ja otstarbekuse analüüsi Eesti Vabariigi kontekstis.](#)

3.8.4 Sidevõrgustik

Siht on tagada aastaks 2030 gigabiti-kiirusel põhinev lairibaühendus kõigile majapidamistele ja ettevõtetele.

See on küll tervitatav, kuid kahjuks põhjendamata siht. Praeguseks baasvõrku enam ei rajata, kuidas sellistes tingimustes kavatsetakse lairibaühendusega kõikide majapidamisteni jõuda? Teeme ettepaneku sihi saavutamise võimalikkust põhjendada.

3.9 Tugev mere ja maismaa seos

Rannikupiirkondades on tasakaalus elukohad ja loodusalad, väärtustatakse rannakultuuri. Arvestada maalistes rannikupiirkondades asustuse eripära, kontrollides asustuse arenguid, eelistades avaliku huvi ja kasutusega funktsioone maismaa-mere seostes, sadama- ja muu rannikutaristut, puhkeotstarbeid.

Ettepanek on lahti kirjutada, millist rannakultuuri väärtustatakse. Endine rannakultuur on viimaste aastakümnete jooksul praktiliselt kaotatud. Ettepanek on lahti kirjutada, mida mõistetakse „tasakaalus elukohtade ja loodusalade“ all ja millele toetudes soovitakse eelistada avalikku huvi. Juba praegu sekkub riik eraomandisse rannikupiirkonnas ülemääraselt ja Põhiseaduse põhimõtete vastaselt. Kuidas on planeeritud kontrollida asustuse arenguid? Kas Eestile iseloomulik hajaasustus soovitakse kaotada?

Toetada mereala planeeringus kavandatud meri-maismaa klastreid.

Joonisel kujutatud klastrite jaotus tekitab kuvandi, et Eestis soovitakse arendada peamiselt turismi. Ettepanek: põhjendada, millisele sotsiaal-majanduslikule analüüsile toetudes on klastrid kavandatud.

4. Elluviimisega kaasnevad mõjud

Ettepanek on mõistete osa täiendada ja parandada. Tekivad küsimused:

- Kas eelisarendatavate aladega soovitakse Eestis maaelu tasalülitada?
- Miks tuuakse Eesti suurust arvestades esile illusoorne ennetusmaa mõiste?
- Miks soovitakse rõhutada, et Eestit suunatakse kahanevate piirkondade poliitika poole?
- Millist hoonet peetakse alakasutatuks ja kes seda otsustab?
- Miks kasutatakse sisult samu mõisteid - puhvermaa ja ennetusmaa?
- Mida taotletakse rahvusmaastiku määratlemisega, kas uusi piiranguid?
- Mida tähendab praktikas maakasutuse intensiivistamine ja hoonestuse mõõdukas tihendamine (st kes seda määratleb, kas ametnik)?
- Kas uuringutaskukohase eluaseme kulude osas on võrreldud teiste Euroopa riikide praktikaga?
- Miks soovitakse eristada nn vahekasutust, mida see annab?
- Kas väärtuslike maastike mõiste kasutamine annab riigile võimaluse elanikkonnale uute piirangute kehtestamiseks?
- Kes hakkab kõike seda ellu viima ja kes vastutab tulemuste eest ning võimaliku Eesti rahvale tekitatava kahju eest?